

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 14. aprillil 2016¹

Kohtuasi C-101/15 P

**Pilkington Group Ltd jt
versus**

Euroopa Komisjon

Apellatsioonkaebus — Konkurents — Kartellid (EÜ artikkel 81 ja EMP lepingu artikkel 53) —
Trahvid — 2006. aasta suunised trahvide arvutamise meetodi kohta — Arvesse võetav müük —
Trahvi 10% ülemmäära arvutamise aluseks võetav vahetuskurss vastavalt määruse (EÜ) nr 1/2003
artikli 23 lõikele 2 — Euroopa autoklaasiturg

I. Sissejuhatus

1. Käesolev apellatsioonimenetlus annab Euroopa Kohtule võimaluse asuda seisukohale kahes probleemistikus, mille tähtsust ei saa Euroopa Komisjoni kui konkurentsiasutuse edaspidise haldustava väljakujundamisel alahinnata.
2. Esiteks tuleb täpsustada, milliseid kartelliosaliste müüke võib nende suhtes määratavate trahvide arvutamisel arvesse võtta. Teiseks tuleb välja selgitada, missugust vahetuskurssi tuleb kasutada vääringu konverteerimiseks, kui ettevõtja ei avalda oma müügisummasid eurodes. Sellest võib oleneda, kas komisjoni määratud trahv ületab seadusega ette nähtud 10% ülemmäära asjaomase ettevõtja kogukäibest ja millised võimalikud kulutused võivad sellel ettevõtjal trahvi tasumiseks tekkida.
3. Peale selle on tegemist küsimustega, mis puudutavad võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtteid trahvide määramisel kartelliasjades ning Euroopa Liidu Üldkohtu täielikku pädevust selliste sanktsioonide puhul.
4. Nimetatud õigusküsimused kerkivad seoses Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP) tegutseva autoklaasikartelliga, mille olemasolu tuvastas Euroopa Komisjon mõne aasta eest ja mille suhtes tegi komisjon 12. novembril 2008 trahviotsuse (edaspidi ka „vaidlusalune otsus“)². Selle otsuse vastu otsivad käesolevas menetluses mitu Pilkingtoni kontserni kuuluvat äriühingut (edaspidi ühiselt „Pilkington“) nüüd liidu kohtutes õiguskaitset.

1 — Algkeel: saksa.

2 — Komisjoni 12. novembri 2008. aasta otsus Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta, K(2008) 6815 (lõplik) (juhtum COMP/39.125 – Autoklaas, kokkuvõte ELT 2009, C 173, lk 13); muudetud 11. veebruari 2009. aasta otsusega K(2009) 863 (lõplik) ja 28. veebruari 2013. aasta otsusega K(2013) 1119 (lõplik).

5. Esimeses kohtuastmes jäi Pilkington vaidlusaluse otsuse tühistamise nõudega kaotajaks; Üldkohus jättis Pilkingtoni tühistamishagi 17. detsembri 2014. aasta otsusega (edaspidi ka „vaidlustatud kohtuotsus“ või „Üldkohtu otsus“) rahuldamata.³ Nüüd taotleb Pilkington õiguskaitset Euroopa Kohtus toimivas apellatsioonimenetluses.

6. Veel üks autoklaasikartelli puudutav apellatsioonimenetlus on Euroopa Kohtus praegu pooleli.⁴ See menetlus ei puuduta siiski Üldkohtu sedasama otsust ja tõstatab hoopis teised õiguslikud probleemid.

II. Õiguslik raamistik

7. Käesoleva asja esmasest õigusest tuleneva raamistiku määrab kindlaks EÜ artikkel 81 (nüüd ELTL artikkel 101).⁵ Niivõrd kui see puudutab Euroopa Majanduspiirkonda, sisaldab EMP lepingu artikkel 53 EÜ artiklile 81 vastavat sätet. Liidu teisest õigusest on lisaks tähtis määruse (EÜ) nr 1/2003⁶ artikli 23 lõige 2.

8. Määruse nr 1/2003 artikli 23 lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Komisjon võib oma otsusega määrata ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele trahve, kui need tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu:

a) rikuvad [EÜ] artiklit 81 või 82; [...]

[...]

Ühegi rikkumises osalenud ettevõtja ja ettevõtjate ühenduse puhul ei tohi trahv ületada 10% selle eelmise majandusaasta kogukäibest.

[...]“

9. Lisaks tuleb viidata 2006. aasta suunistele,⁷ milles komisjon sätestas oma halduspraktika seoses trahvide määramisega. Nende suuniste punktides 4-6 ning punktis 13 on esitatud muu hulgas järgmised selgitused:

„4. Komisjoni õigus määrata oma otsusega ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele trahve, kui need tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu rikuvad asutamislepingu artiklit 81 või 82, on üks vahendeist, mis on komisjonile antud selleks, et täita talle asutamislepinguga pandud järelevalveülesannet. [...] Selleks peab komisjon tagama oma meetmete hoiatava mõju. [...] Kui komisjon tuvastab [EÜ] artikli 81 või 82 rikkumise, võib seega osutada vajalikuks määrata õigusnormide rikkujatele trahv. Trahvi suurus tuleks määrata nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju, mille eesmärk ei oleks pelgalt karistada asjaomaseid ettevõtjaid (hoiatav mõju konkreetse juhtumi korral), vaid hoida ära teiste ettevõtjate soov alustada [EÜ] artiklitega 81 ja 82 vastuolus olevat tegevust või sellist tegevust jätkata (üldine hoiatav mõju).

3 — Kohtuotsus Pilkington Group jt vs. komisjon (T-72/09, EU:T:2014:1094).

4 — Kohtuasi AGC Glass Europe jt vs. komisjon (C-517/15 P, ELT 2015, C 398, lk 20).

5 — Asjakohane on üksnes õiguslik olukord enne Lissaboni lepingu jõustumist, sest vaidlusalune otsus tehti enne 1. detsembrit 2009.

6 — Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205), edaspidi „määrus nr 1/2003“.

7 — Suunised määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2), edaspidi „2006. aasta suunised“.

5. Selle eesmärgi saavutamiseks peaks komisjon trahvide määramisel aluseks võtma rikkumisega seotud kaupade või teenuste müügiväärtuse. Trahvisumma kindlaksmääramisel peaks oluliseks teguriks pidama ka rikkumise kestust. Kestus mõjutab vältimatult rikkumise võimalikke tagajärgi turule. Seega peetakse oluliseks, et trahvisumma kajastaks ka seda, kui mitu aastat ettevõtja rikkumises osales.
6. Rikkumisega seotud kaupade ja teenuste müügiväärtuse sidumisel rikkumise kestusega saadakse adekvaatne asendusväärtus, mis kajastab üheaajal rikkumise majanduslikku tähtsust ja iga rikkumises osalenud ettevõtja osakaalu. Nendest teguritest lähtumine annab täpse ülevaate trahvi suurusjärgust ning seda ei tuleks vaadelda kui automaatset aritmeetilist arvutusmeetodit.

[...]

13. Trahvi põhisumma kindlaksmääramisel võetakse aluseks nende kaupade või teenuste väärtus, millega on rikkumine otseselt või kaudselt [...] EMP asjaomasel territooriumil seotud. Üldiselt vaatab komisjon ettevõtja müüki viimasel rikkumises osalemise täisaastal [...]"

III. Vaidluse taust

A. Asjaolud ja haldusmenetlus

10. Pilkington on üle kogu maailma tuntud juhtiv klaasitootja, kes toodab eelkõige autoklaasi.

11. Üldkohtu tuvastuste kohaselt on Pilkington koos teiste selles sektoris tegutsevate ettevõtjatega süüdi kartellikokkuleppes osalemises, mis seisnes selles, et ta sõlmis kokkuleppeid, mis puudutasid tarnelepinguid autoklaasi osade tarnimiseks kõikidele suurtele sõidukitootjatele EMP territooriumil. See viis hinna- ja tarnestrateegiate kooskõlastamiseni kartelliosaliste vahel, mille eesmärk oli asjaomaste ettevõtjate kokkuvõttes muutumatu seisundi säilitamine asjaomasel turul. Sellega seoses teostasid kartelliosalised ka järelevalvet otsuste üle, mida nad olid oma koosolekutel ja kontaktide kaudu teinud, ning leppisid omavahel kokku tasakaalustavate korrektuuride tegemises.

12. Autoklaasikartell tegutses EMP territooriumil aktiivselt alates 10. märtsist 1998 kuni 11. märtsini 2003, kusjuures konkreetsete kartelli kuuluvate ettevõtjate osalemise kestus oli erinev – Pilkingtoni puhul 10. märtsist 1998 kuni 3. septembrini 2002. Tegemist oli ühe vältava rikkumisega.

13. Haldusmenetluse ajal esitas komisjon 18. aprillil 2007 paljudele kartellikokkuleppes osalenud ettevõtjatele, sealhulgas Pilkingtonile vastuväiteteatise. Komisjoni korraldatud suuline ärakuulamine toimus 24. septembril 2007. Pärast konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomitee kaasamist võttis komisjon 12. novembril 2008 vastu vaidlusaluse otsuse.

14. Vaidlusaluse otsuse artiklis 1 on tuvastatud, et erinevad ettevõtjad – sealhulgas ka Pilkington (artikli 1 punkt c) – rikkusid EÜ artiklit 81 ja EMP lepingu artiklit 53, osaledes mitmes kokkuleppes ja/või kooskõlastatud tegevuses autoklaasi sektoris EMP territooriumil.

15. Üksikutele ettevõtjatele kartellikokkuleppes osalemise eest määratud trahvid tulenevad vaidlusaluse otsuse artiklist 2. Pilkingtoni puhul on see 370 miljonit eurot, mille peavad apellandid kandma solidaarselt (artikli 2 lõike 1 punkt c). 28. veebruari 2013. aasta muutmisotsusega, mille eesmärk oli arvutusvigade parandamine, alandati see summa 357 miljoni euroni.⁸ Vastavalt vaidlusaluse otsuse artikli 2 lõikele 2 tuli trahv tasuda eurodes kolme kuu jooksul pärast otsuse teatavakstegemist.

8 — Edaspidi on kasutatud ka lühendit EUR.

B. Menetlus esimeses kohtuastmes

16. Vaidlusaluse otsuse vastu taotles mitu selle adressaati esimeses kohtuastmes Üldkohtus tühistamishagi abil õiguskaitset.

17. Pilkingtoni kontserni osas esitasid Pilkington Group Ltd, Pilkington Automotive Ltd, Pilkington Automotive Deutschland GmbH, Pilkington Holding GmbH ja Pilkington Italia SpA (edaspidi ka „hagejad või apellandid“) esimeses kohtuastmes 18. veebruari 2009. aasta hagiavaldusega ühise hagi komisjoni vastu Üldkohtule.

18. Üldkohus jättis 17. detsembri 2014. aasta otsusega hagi rahuldamata, kuid mõistis komisjonilt välja 10% Pilkingtoni kohtukuludest.⁹ Muus osas mõistis Üldkohus esimese astme menetlusega seotud kulud välja hagejatelt.

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

19. Apellandid esitasid Üldkohtu otsuse peale 27. veebruari 2015. aasta avaldusega ühiselt käesoleva apellatsioonkaebuse.

20. Apellandid paluvad

- tühistada otsus kohtuasjas T-72/09 osas, milles jäetakse rahuldamata hagi vaidlusaluse otsuse artikli 2 lõike 1 punkti c peale;
- vähendada vaidlusaluse otsuse artikli 2 lõike 1 punktis c apellantidele määratud trahvi ja
- mõista apellantide kohtukulud välja komisjonilt.

21. Komisjon palub omakorda

- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja
- mõista kohtukulud välja apellantidelt.

22. Euroopa Kohtus toimus apellatsioonkaebuse üle kirjalik menetlus ja 2. märtsil 2016 peeti kohtuistung.

V. Hinnang apellatsioonkaebuse väidetele

23. Apellatsioonkaebuses ei käsitle Pilkington enam kõiki esimeses kohtuastmes menetluse esemeks olnud küsimusi. Pigem piirdub õiguslik vaidlus apellatsioonimenetluses veel üksnes trahvi arvutamise küsimustega. Sellega seoses tuginevad apellandid apellatsioonkaebuses kolmele väitele, millest esimese ese on arvesse võetav müük (selle kohta allpool jaotis A), teise väite ese on asjakohane euro vahetuskurss 10% ülemmäära kindlaksmääramisel (selle kohta allpool jaotis B) ja kolmanda väite ese on erinevad õiguse üldpõhimõtted ning õigusriigi põhimõttest tulenevad kaalutlused (selle kohta allpool jaotis C).

⁹ — Seda otsust kohtukulude kohta põhjendab Üldkohus asjaoluga, et komisjon tegi alles jooksva menetluse ajal esimeses kohtuastmes 28. veebruari 2013. aasta muutmisotsuse (vt eespool punkt 15 ja 2. joonealune märkus), millega ta parandas kaks viga seoses trahvi arvutamisega, (vaidlustatud kohtuotsuse punktid 448 ja 449).

A. *Trahvi arvutamisel aluseks võetav müük (apellatsioonkaebuse esimene väide)*

24. Apellatsioonkaebuse esimene väide on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 201-227 (ja eelkõige punktide 217-227) vastu. Selle ese on müügi liik, mida võib kasutada trahvi arvutamise alusena määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 esimese lõigu punkti a tähenduses. Apellandid väidavad, et Üldkohus toimis väärtalt, kui ta kinnitas komisjoni toimimisviisi, mille kohaselt sai arvesse võtta ka Pilkingtoni tarneid lepingute alusel, mis olid sõlmitud enne rikkumise perioodi, isegi juhul, kui rikkumise perioodil ei peetud nende lepingute üle uusi läbirääkimisi. Seega tugines Üldkohus 2006. aasta suuniste punkti 13 tõlgendusele, millega rikuti õigusnormi.

25. Vastavalt 2006. aasta suuniste punktile 13 võtab komisjon trahvi põhisumma kindlaksmääramisel aluseks asjaomase ettevõtja realiseeritud nende kaupade või teenuste väärtuse, millega on rikkumine otseselt või kaudselt EMP asjaomasel territooriumil seotud.

26. Suuniste punkti 13 eesmärk on seada ettevõtjale määratud trahvi arvutamisel lähtepunktiks summa, mis kajastaks rikkumise majanduslikku tähtsust ja kõnealuse ettevõtja suhtelist osakaalu rikkumises (vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale,¹⁰ mis tugineb omakorda tugevalt suuniste punkti 6 sõnastusele). Vastupidi sellele tuleb välja jätta summad, millel puudub tegelik seos asjaomase kartellikokkuleppe kohaldamisulatusega EMP territooriumil.¹¹

27. Käesolevas kohtuasjas toimub vaidlus peamiselt selle üle, kas kartelli mahhinatsioonide ja trahvi arvutamisel arvesse võetavate üksikute müügiväärtuste vahel peab olema mis tahes laadi põhjuslik seos. Apellandid on seisukohal, et arvestamata peab jääma vähemalt selline autoklaasi müük, millele kartellil ei olnud loogiliselt mõju, kuna see müük põhines lepingutel, mis olid sõlmitud veel enne rikkumise algust – väidetavalt tavalistes konkurentsitingimustes – ja mille osas ei toimunud rikkumise perioodil uusi läbirääkimisi. Nad arvavad, et sellise müügi kaasamisel oleks kartelli tähtsus liialdatud.

28. Seejuures ei ole mingil juhul tegemist ainult teoreetilise vaidluse ega tehnilise üksikasjaga: kui Pilkingtoni nimetatud müük oleks arvutamise alusena jäänud arvesse võtmata, siis oleks apellantide andmetel pidanud komisjoni määratud trahv olema ligikaudu 49 miljoni euro võrra väiksem.

29. Isegi kui apellantide argumendid 2006. aasta suuniste punkti 13 tõlgendamise kohta võivad näida esmapilgul ahvatlevad, ei pea need siiski täpsemal kontrollimisel paika.

30. Seda seetõttu, et juba 2006. aasta suuniste punkti 13 tekst on äärmiselt laialt sõnastatud: tegemist on vastava kartelliosalise müüdnud kõigi kaupade või teenustega asjaomasel EMP territooriumil, mis on rikkumisega *otseselt või kaudselt seotud*. Sama üldiselt on nende suuniste punktis 5 märgitud, et trahvide määramisel võetakse aluseks nende kaupade või teenuste müügiväärtus, mis on rikkumisega *seotud*.

10 — Kohtuotsused Team Relocations jt vs. komisjon (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 76), Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punktid 57 ja 59), Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon (C-286/13 P, EU:C:2015:184, punktid 148 ja 149), LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punktid 53 ja 55), InnoLux vs. komisjon (C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 50), AC-Treuhand vs. komisjon (C-194/14 P, EU:C:2015:717, punkt 64) ja Toshiba Corporation vs. komisjon (C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 85).

11 — Kohtuotsused Team Relocations jt vs. komisjon (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 77), Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 58), LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 54) ja InnoLux vs. komisjon (C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 62).

31. Nagu Euroopa Kohus on juba selgitanud, oleks see liiga kitsas arusaam 2006. aasta suuniste punktis 13 kasutatud müügiväärtuse mõistest, kui kõnealust mõistet tuleks käsitada nii, et see piirduks vaid selle müügiga, mille puhul on tõendatud, et asjaomane kartellikokkulepe tõesti seda mõjutab.¹² Vastavalt sellele ei pea kohtupraktika kohaselt trahvi põhisumma kindlaksmääramisel igal juhul eraldi tuvastama, millist konkreetset müüki rikkumine mõjutab.¹³

32. 2006. aasta suuniste punktis 13 viidatud müügiväärtuse mõiste ei saa mõistagi hõlmata sellist müüki, mis ei kuulu kartellikokkuleppe kohaldamisalasse.¹⁴ Kui aga – nagu käesolevas asjas – on tegemist müügiga, mis toimus siiski asjaomasel turul, siis muutub see ilma pikemata trahvi põhisumma arvutamise aluse osaks.¹⁵ Erinevalt sellest, mida väidab Pilkington, ei toimu selline müük nimelt mingil juhul väljaspool kartellikokkuleppe kohaldamisala.

33. Nimetatud müük on kasulik lähtepunkt kartelli ja konkreetset Pilkingtoni poolt EMP territooriumil konkurentsile tekitatud kahju kohta, kuna see kajastab kartelli majanduslikku tähtsust asjaomasel turul ja Pilkingtoni osakaalu kartellis, nii nagu seda nõuavad 2006. aasta suuniste punktid 6 ja 13 ning Euroopa Kohtu sellekohane praktika.¹⁶

34. Kui trahvi arvutamisel tahetakse osa asjaomasel turul toimunud müügist välja jätta, nagu see apellantidel meeles mõlgub, siis vähendatakse sellega paljudel juhtudel kunstlikult kartelli majanduslikku tähtsust ning see oleks järelikult diametraalselt vastuolus 2006. aasta suuniste punktidega 6 ja 13¹⁷ (vt lisaks nende suuniste punktid 4 ja 5). Seda seetõttu, et kartellikokkuleppes osalemise kogu tähendusest ei saa adekvaatset pilti juhul, kui käsitleda valikuliselt ainult üksikuid summasid, mida kartelliosalised on asjaomasel turul saanud.

35. Eelkõige jätab apellantide eelistatud arvutamisemeetod tähelepanuta, et paljude kartellide põhieesmärgi – ka käesolevas kohtuasjas kõnealuse kartelli eesmärgi – juurde kuulub turu jagamine kartelli liikmete vahel või nende turuosade kokkulepitud tasemel hoidmine. See *stabiliseerimise* efekt, mida Üldkohus väga õigesti rõhutas,¹⁸ tuleb loomulikult kasuks kartelli liikmete kogu tegevusele asjaomasel turul. Seejuures võib olla piisav, nagu komisjon väga veenvalt rõhutab, juba mõne üksiku tehinguga manipuleerimine, et saavutada kartelliosaliste taotletud mõju kogu turul. Kui aga kartelli õigusvastane eesmärk ja seega kartelliosaliste „kriminaalne aktiivsus“ hõlmab kogu turgu, siis tuleb trahvide arvutamisel aluseks võtta ka kogu sellel turul toimunud müük.

12 — Kohtuotsused Team Relocations jt vs. komisjon (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 76), Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 57), Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon (C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 148) ning LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 53).

13 — Vt selle kohta kohtuotsus LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 57).

14 — Kohtuotsused Team Relocations jt vs. komisjon (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 76), Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 57), Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon (C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 148), LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 53) ja InnoLux vs. komisjon (C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 55).

15 — Vt selle kohta kohtuotsus LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 57), milles Euroopa Kohus selgitab, et 2006. aasta suuniste punkt 13 „puudutab müüki turul, mida rikkumine mõjutab.“

16 — Vt selle kohta veel kord käesoleva ettepaneku punkt 26 koos 10. joonealuse märkusega.

17 — Kohtuotsused Team Relocations jt vs. komisjon (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 77), Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 58), LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 54) ja InnoLux vs. komisjon (C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 62).

18 — Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 224 ja 226.

36. Vastavalt sellele ei ole otsustava tähtsusega mitte see, kas asjassepuutuvad ettevõtjad osalesid iga konkreetse tehtud tehingu puhul tõendatult – või ka üksnes võib-olla – kokkumängus. Samuti ei ole muuseas otsustav, kas ja millises ulatuses nende ettevõtjate poolt kartellikokkuleppega taotletud konkurentsivastane tulemus tegelikult saavutati.¹⁹ Pigem on piisav, et eesmärgiks oli seatud või saavutati *konkurentsi kahjustamine* asjaomasel turul EÜ artikli 81 (ELTL artikkel 101) tähenduses.²⁰ Sellisel juhul tuleb põhimõtteliselt kartelliosaliste kogu müük sellisel turul trahvi põhisumma arvutamisel arvesse võtta.

37. Muu hulgas oleks halduskulu, mis peaks kaasnema kartelliosaliste iga müügi hindamisega asjaomasel turul, täielikult ebaproportsionaalne. Seda seetõttu, et enamikul juhtudel põhinevad trahvi arvutamisel arvesse võetavad müügisummad paljudel tehingutel, mille puhul ei ole praktiline kontrollida iga üksikut tehingut sellest seisukohast, kas seda on – tegelikult või potentsiaalselt – mõjutanud kartelliosaliste lubamatu tegevus. See kehtib seda enam, et kartellidele on iseloomulik nendes osalevate ettevõtjate salastatuse kultuur, mida ei peaks trahvisummade kindlaksmääramise tasandil veel ka „premeerima“.²¹

38. Kokkuvõttes on niisiis otsustava tähtsusega ainult see, et trahvi põhisumma arvutamisel arvesse võetav müük *toimus asjaomasel turul*.²² Seda seetõttu, et just see käive, mis tekkis rikkumise esemeks olevate kaupade müügist, on iseenesest parim rikkumise majanduslikku tähtsust kajastav näitaja.²³ Sel viisil tagatakse, et asi viib sobiva karistuse määramiseni, mis aitab kaasa konkurentsireeglite tõhusale rakendamisele liidu siseturul (vt selle kohta ka 2006. aasta suuniste punktid 4 ja 5).

39. Järelikult tuleb apellatsioonkaebuse esimene väide tagasi lükata.

B. Asjakohane vahetuskurss trahvi 10% ülemmäära arvutamisel (apellatsioonkaebuse teine väide)

40. Apellatsioonkaebuse teine väide on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 410-423 vastu ja puudutab liidu tasandil kehtivat trahvide ülemmäära (mida mõnikord nimetatakse ka „tasandusmääraks“), nagu see tuleneb määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teisest lõigust. Selle sätte kohaselt ei või ettevõtjale määratav trahv ületada 10% tema eelmise majandusaasta kogukäibest.

41. Apellantide arvates rikub vaidlustatud kohtuotsus seda sätet, sest Üldkohus rikkus Suurbritannia naelsterlingi²⁴ eurodeks ümberarvutamise vahetuskursi kindlakstegemisel õigusnormi. Kui Üldkohus ei oleks – nagu enne seda juba komisjon – lähtunud Euroopa Keskpanga (edaspidi „EKP“) keskmisest vahetuskursist, mis kehtis Pilkingtoni viimasel lõppenud majandusaastal enne vaidlusaluse otsuse tegemist, vaid Pilkingtoni eelistatud vahetuskursist, mis kehtis selle otsuse tegemise päeval, siis oleks Pilkingtoni suhtes välja arvutatud madalam 10% ülemmäär ja seega ka väiksem rahatrahv.

19 — Ka kartellikokkulepped, mida osalevad ettevõtjad lõpuks ei rakenda või mis ei saavuta turul soovitud mõju, on ja jäävad konkurentsireeglite rikkumiseks, mille eest konkurentsiasutused võivad karistada ja peavad seda tegema.

20 — Konkurentsi moonutamise kriteeriumi tähtsuse kohta vt ka kohtuotsused LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 63) ja InnoLux vs. komisjon (C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 61).

21 — Kohtuotsused Team Relocations jt vs. komisjon (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 77), Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 58) ning LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 54).

22 — Vt selle kohta veel kord kohtuotsus LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 57) viitega „müügile turul, mida rikkumine mõjutab“.

23 — Kohtuotsused Team Relocations jt vs. komisjon (C-444/11 P, EU:C:2013:464, punktid 75-78), Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punktid 57-59), Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon (C-286/13 P, EU:C:2015:184, punktid 148 ja 149), LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punktid 53-58 ja punkt 64) ja InnoLux vs. komisjon (C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 51).

24 — Edaspidi on kasutatud ka lühendit „GBP“.

1. Sissejuhatav märkus

42. Eespool esitatud väidete taust on see, et Pilkingtoni emaettevõtja asukoht on Ühendkuningriigis, mistõttu tehti käesolevas asjas arvutamise aluseks võetud kogu Pilkingtoni kontserni käive kindlaks Suurbritannia naelsterlingites. Seevastu väljendatakse trahve, mille komisjon liidu tasandil kartellikokkulepete eest karistuseks määrab, eurodes. Seega on selleks, et teha kindlaks, kas kindlaksmääratud trahv ületab Pilkingtoni kogukäibe seadusega ette nähtud 10% ülemmäära tema viimasel lõppenud majandusaastal enne vaidlusaluse otsuse tegemist, vajalik vääringu konverteerimine.

43. Apellandid väidavad – ilma et seda oleks kahtluse alla seatud –, et majandusaastal 1. aprillist 2007 kuni 31. märtsini 2008 oli Pilkingtoni kogukäive 2,614 miljardit naelsterlingit. Seega oli 10% ülemmäära kindlaksmääramise lähtealuseks määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teise lõigu tähenduses 261,4 miljonit naelsterlingit (10% 2,614 miljardist naelsterlingist).

44. Kui vääringu konverteerimisel tugineda – nagu komisjon ja Üldkohus – sellel ajavahemikul asjakohasele EKP keskmisele vahetuskursile (1 GBP = 1,415 EUR), siis saadakse ülemmääraks 370,1 miljonit eurot. Kui võtta seevastu aluseks EKP konkreetne vahetuskurss 12. novembril 2008, seega päeval, mil komisjon võttis vastu vaidlusaluse otsuse (1 GBP = 1,2149 EUR ehk 1 EUR = 0,82310 GBP),²⁵ siis oleks arvutamise tulemusel saadud 317,5 miljoni euro suurune tunduvalt madalam ülemmäär.

45. Esimesel juhul on seega komisjoni määratud trahvi parandatud summa 357 miljonit eurot 10% ülemmäärast tunduvalt väiksem,²⁶ teisel juhul ületaks see seevastu 10% ülemmäära peaaegu 40 miljoni euro võrra. Just nimelt see ligikaudu 40 miljoni euro suurune vahe on seega kõne all, kui pooled vaidlevad nimetatud teise väite raames õige vahetuskursi valiku üle vääringu konverteerimisel. Tuleb välja selgitada, kas naelsterlingi väärtuse vähenemine euro suhtes, nagu toimus ajal kuni vaidlusaluse otsuse tegemiseni, tuleb Pilkingtonile kasuks või kujutab endast vastupidi sellele valuutariski, mida peab kandma Pilkington.

2. Pilkingtoni esitatud väited

46. Samal ajal kui apellandid tunnustavad sõnaselgelt komisjoni õigust määrata tema poolt vastavalt määruse nr 1/2003 artiklile 23 kartelliasjades määratud trahvid kindlaks eurodes, peavad nad Üldkohtu sedastusi asjakohase vahetuskursi kohta 10% ülemmäära arvutamisel õigusnormi rikkumiseks.

47. Nende sellekohased vaidlustatud kohtuotsuse vastu esitatud väited võib peamiselt liigitada kahte teemavaldkonda: esiteks ei mõistnud Üldkohus õigesti 10% ülemmäära eesmärki (vt selle kohta allpool jaotis a), teiseks ei vastanud see võrdse kohtlemise ja õiguskindluse nõuetele (vt selle kohta allpool jaotis b).

²⁵ — ELT 2008, C 290, lk 6.

²⁶ — Ka algselt kindlaksmääratud 370 miljoni euro suurune summa jääb veel – kuigi napilt – 10% ülemmäärast allapoole, kui võtta aluseks keskmine vahetuskurss.

a) 10% ülemmäär eesmärk

48. Nagu tuleneb määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teisest lõigust, viiakse 10% ülemmääraga trahvide arvutamisse kartelliasjades sisse element, millel on võrreldes rikkumise raskusastme ja kestuse kriteeriumidega eripärane ja iseseisev eesmärk.²⁷ Vaja on arvesse võtta asjaomaste ettevõtjate maksevõimet ning vältida ülemäär suurte ja ebaproportsionaalsete trahvide määramist.²⁸

49. Määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 raames on oluline ettevõtja maksevõime ajal, mil komisjon ta rikkumise eest vastutavaks tunnistab ja talle rahalise karistuse määras.²⁹

50. Kõige paremini saaks ettevõtja maksevõimet arvesse võtta kahtlemata siis, kui hinnata seda täpset päeva silmas pidades, mil komisjon teeb trahviotsuse. See valmistaks aga komisjonile siiski peaaegu ületamatuid praktilisi raskusi: esiteks ei ole trahviotsuse tegemise ajal üldjuhul teada asjaomase ettevõtja konkreetse päeva käive, igal juhul ei ole selle kohta andmeid sertifitseeritud, seega usaldusväärsel kujul. Teiseks eeldab ka komisjoni otsustusprotsess – eelkõige seadusega ette nähtud kohustus kuulata ära nõuandekomitee,³⁰ aga ka vajadus kaalutleda konkreetset juhul asutuse-siseselt sanktsiooni otstarbekust, arvutusmeetodit ja suurust³¹ – seda, et uusi arvandmeid ei saa kuni viimase päevani vahetpidamatult esitada ja töödelda.

51. Seda asjaolu on liidu seadusandja arvestanud ja on määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teises lõigus sätestanud, et üks kümnendik asjaomase ettevõtja trahviotsusele eelnenud viimase majandusaasta kogukäibest kujutab endast kontrollväärtust selle ettevõtja maksevõime kohta.³² Ühtlasi püstitatakse seadusest tulenev eeldus, et ettevõtja maksevõime trahvi arvutamisel vastab sellele maksevõimele, mille saab tuletada viimase lõppenud majandusaasta käibest enne trahviotsuse tegemist. Nimelt võib üldjuhul eeldada, et ettevõtja sel viisil välja selgitatud maksevõime ei muutu trahviotsuse tegemisele eelnevatel nädalatel ja kuudel olulisel määral ning andmed tema viimase lõppenud majandusaasta käibe kohta säilitavad oma informatiivse väärtuse.

52. Kui aga teatav osa (10%) asjaomase ettevõtja kogukäibest tema viimasel lõppenud majandusaastal kujutab endast seadusega kehtestatud kontrollväärtust tema maksevõime kohta, siis peab ka valuuta konverteerimisel lähtuma võrdlusperioodil kehtivast keskmisest vahetuskursist. Seda seetõttu, et üksnes see vahetuskurss võimaldab hinnata käivet kontekstis, millest see pärineb, sest see peegeldab siiski kõige paremini toona valitsenud majanduslikku reaalsust.³³ Sellele on Üldkohus õigesti osutanud.³⁴

53. Juhul kui tahetaks neid ümber arvutada hilisemast perioodist pärineva erineva vahetuskursiga, võib see viia selliste käivet käsitlevate andmete informatiivsuse tõsise moonutamiseni: uue vahetuskursi kohaldamine vanadele arvudele ei oleks lõpuks midagi muud kui õunte ja pirnide võrdlemine.

54. Ka Euroopa Kohtu otsustest, millele apellandid viitavad, ei saa tuletada midagi, mis võiks viidata sellele, et tuleks kohaldada hilisemat vahetuskurssi: nimelt trahviotsuse tegemise päeval kehtinud vahetuskurssi.

27 — Kohtuotsus Dansk Rørindustri jt vs. komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 282).

28 — Kohtuotsused Musique diffusion française jt vs. komisjon (100/80-103/80, EU:C:1983:158, punktid 119 ja 121), Dansk Rørindustri jt vs. komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punktid 280 ja 281), Britannia Alloys & Chemicals vs. komisjon (C-76/06 P, EU:C:2007:326, punkt 24) ja YKK jt vs. komisjon (C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 63).

29 — Kohtuotsus YKK jt vs. komisjon (C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 63).

30 — Määruse nr 1/2003 artikkel 14.

31 — Komisjoni trahviotsused vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikele 2 tehakse kollegiaalsuse põhimõtet järgides (vt komisjoni töökorra artikkel 1, EL lepingu artikli 17 lõike 6 punkt b ja ELTL artikkel 250).

32 — Vt selle kohta ka kohtuotsus YKK jt vs. komisjon (C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkti 64 esimene lause).

33 — Küsimus, millise vahetuskursiga võetakse kontserni kuuluvate üksikute äriühingute käivet arvesse kontserni kogukäibe arvutamisel – kas asjassepuutuva majandusaasta keskmise vahetuskursiga või teataval kuupäeval kehtinud kursiga –, ei ole käesoleva menetluse ese ja kumbki pool ei ole seda küsimust mingil moel tõstatanud. Seetõttu ei käsitle ma seda küsimust ka käesolevas ettepanekus.

34 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 415.

55. Euroopa Kohus on küll mõnel juhul tõepoolest tõdenud, et 10% ülemmäär võib asjaomaseid ettevõtjaid teatud ulatuses kaitsta ka vahetuskursi kõikumiste eest.³⁵ See ei ole aga ülemmäära iseseisev eesmärk, vaid pigem üks osa kaitsest, mida määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teine lõik asjaomastele ettevõtjatele ülemmäära suurte ja ebaproportsionaalsete trahvide vastu pakub.³⁶

56. Pealegi oli siiani kohtupraktikas käsitletud juhtudel iga kord tegemist muudatustega võrreldes vääringutega, mis kehtisid veel *enne* võrdlusperioodi lõppu, millega on 10% ülemmäär vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teisele lõigule seotud.³⁷ Euroopa Kohus suunas seega oma pilgu tagasi varasematele perioodidele ja mitte nii, nagu nõuab käesoleval juhul Pilkington, ettepoole, nädalatele ja kuudele *pärast* viimase majandusaasta lõppemist enne vaidlusaluse trahviotsuse tegemist.

57. Selleks et heita „pilk tagasi“, selle asemel et heita „pilk ettepoole“, on mõjuvad põhjused: esiteks kestab rikkumise lõppemise ja trahviotsuse tegemisele eelnenud viimase majandusaasta vaheline periood tavaliselt mitu aastat ning on seega loomulikult vastuvõtlikum ettevõtja maksevõime muudatuste suhtes, mis on tingitud vääringust, kui käesolevas asjas kõnealused nädalad ja kuud, mis trahviotsusele vahetult eelnevad. Teiseks saab ainult „tagasipilgu“ korral tugineda usaldusväärsetele arvandmetele, mis on – koos nende juurde kuuluvate vahetuskurssidega valuuta konverteerimiseks – piisavalt õigel ajal olemas, et komisjon saaks neid otsuse tegemisel arvesse võtta.

58. Ainsa pidepunkti kohtupraktikas, mis võiks viidata „pilgule ettepoole“ ja seega teatava päeva vahetuskursside mingit laadi asjakohasusele, võib leida Esimese Astme Kohtu suhteliselt vanast otsusest kohtuasjas *Sarrió vs. komisjon*. Selles kohtuasjas jõudis kohus nimelt veendumusele, „et trahvisumma, mis on ümber arvatud riigi kohalikku valuutasse otsuse avaldamise päeval kehtinud vahetuskursiga, ei ületa 10% hageja kogukäibest [viimasel otsusele eelnenud majandusaastal].“³⁸

59. Nagu näha, ei ole selline toimumisviis aga järgijaid leidnud. Minu arvates ei pea ka Euroopa Kohus seda järgima.

60. Vaatamata juba mainitud põhilisele vastuväitele, et konkreetse päeva vahetuskursi arvessevõtmisel arvutatakse vana käive lubamatul viisil ümber uue, mitte samast perioodist pärineva vahetuskursiga, näib mulle ka Esimese Astme Kohtu tuginemine kohtuasjas *Sarrió vs. komisjon* otsuse *avaldamise* päevale täielikult ebasobiv ja ebapraktiline: kartellide puhul avaldatakse otsus tavaliselt alles kaua aega pärast selle tegemist, mõnikord isegi aastaid hiljem. Kui komisjon tahaks tulevast vahetuskurssi juba oma otsuse tegemisel arvesse võtta, peaksid tal olema lausa selgeltnägi võimed. Samuti ei ole selge, mil määral peaks just otsuse avaldamise päeval kehtinud vahetuskurss andma teavet asjaomase ettevõtja maksevõime kohta palju varasemal kuupäeval kui see, millal komisjon määrab ettevõtjale trahvi või trahvi sisse nõuab.

61. Selle probleemi lahendust, mille üle apellandid kaebavad, tuleb minu arvates otsida hoopis muul tasandil, nimelt liidu eelarvet käsitlevatest õigusnormidest: kui peaks ilmnema, et ettevõtja maksevõime on – kas vahetuskursi kõikumiste tõttu või ka muudel põhjustel – tema viimase majandusaasta lõpu ja komisjoni trahviotsuse tegemise kuupäeva vahelisel ajal suurel määral vähenenud, siis näevad eelarvet käsitlevad õigusnormid ette sobivad mehhanismid, et võtta arvesse seda ettevõtjat ähvardavat ülekoormamist komisjoni määratud trahvi sissenõudmise raames.³⁹ Need

35 — Kohtuotsused *Enso Española vs. komisjon* (C-282/98 P, EU:C:2000:628, punkt 59), *Sarrió vs. komisjon* (C-291/98 P, EU:C:2000:631, punkt 89) ja *Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 606).

36 — Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punkt 48 koos 28. joonealuse märkusega.

37 — Eriti selgeks saab see kohtuotsuse *Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 605) põhjal.

38 — Kohtuotsus *Sarrió vs. komisjon* (T-334/94, EU:T:1998:97, punkt 403).

39 — Vt selle kohta ka kohtuotsused *Musique diffusion française jt vs. komisjon* (100/80-103/80, EU:C:1983:158, punkt 135).

mehhanismid võimaldavad välja töötada konkreetse juhtumi jaoks sobivaid lahendusi, mis ulatuvad pikemate maksetähtaegade võimaldamisest kuni täieliku või osalise nõudest loobumiseni, kusjuures tuleb siiski nõutaval viisil arvesse võtta konkurentsi moonutamise võimalikkust (vt selle kohta eeskätt liidu eelarve kohaldamise eeskirjade artiklid 89 ja 91).⁴⁰

62. Vastupidi Pilkingtoni seisukohale, mida ta kohtuistungil väljendas, ei ole selle lahendusega muu hulgas mingil juhul vastuolus see, et liidu eelarvet käsitlevates õigusnormides ette nähtud mehhanisme kohaldatakse ainult ekstreemsetel erandjuhtudel. Seda seetõttu, et kõiki oma maksevõimega seotud „tavalisi“ riske, eelkõige tavalist vahetuskursiga seotud riski peavad kandma asjaomased ettevõtjad ise.⁴¹ Seda küsimust tuleb allpool veel kord käsitleda.⁴²

63. Seda arvestades ei pea apellantide argumendid 10% ülemmäära eesmärgi kohta paika.

b) Võrdse kohtlemise ja õiguskindluse nõuded

64. Peale selle kasutavad apellandid käesolevas asjas argumendina veel võrdse kohtlemise ja õiguskindluse põhimõtteid. Ka nendest põhimõtetest peab apellantide arvates tulenema, et valuuta konverteerimisel ei ole määrava tähtsusega mitte vahetuskurss Pilkingtoni viimasel lõppenud majandusaastal enne vaidlusaluse otsuse tegemist, vaid vahetuskurss selle otsuse tegemise kuupäeval.

i) Võrdse kohtlemise põhimõte

65. Esiteks heidavad apellandid Üldkohtule ette võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist. Nende arvates tuleb kõiki ettevõtjaid kohelda võrdselt, sõltumata sellest, millises väeringus toimub nende raamatupidamine. Seda on Üldkohus vääralt mõistnud.

66. Võrdse kohtlemise põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mis on sätestatud põhiõiguste harta artiklites 20 ja 21.⁴³ Seda ei saa eri õigusvaldkondades erinevalt tõlgendada ja kohaldada.

67. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt nõuab see põhimõte, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud.⁴⁴

68. See on igal juhul võrdse kohtlemise põhimõtte ilming, kui Euroopa Kohus tunnustab just nimelt trahvi arvutamisel kartelliasjades, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teises lõigus sätestatud 10% ülemmäära kohaldatakse ühetaoliselt kõigile ettevõtjatele.⁴⁵

40 — Komisjoni 29. oktoobri 2012. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 1268/2012, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju) kohaldamise eeskirju (ELT L 362, lk 1).

41 — Vt selle kohta kohtuotsused *Enso Española vs. komisjon* (C-282/98 P, EU:C:2000:628, punkt 59), *Sarrió vs. komisjon* (C-291/98 P, EU:C:2000:631, punkt 89) ja *Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 604).

42 — Vt selle kohta käesoleva ettepaneku punkt 73.

43 — Kohtuotsused *Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals vs. komisjon* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 54) ja *Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon* (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 51); vt selle kohta juba kohtuotsus *Ruckdeschel jt* (117/76 ja 16/77, EU:C:1977:160, punkt 7).

44 — Kohtuotsused *Arcelor Atlantique et Lorraine jt* (C-127/07, EU:C:2008:728, punkt 23), *Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals vs. komisjon* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 55), *Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon* (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 51) ning P ja S (C-579/13, EU:C:2015:369, punkt 41).

45 — Kohtuotsus *Dansk Rørindustri jt vs. komisjon* (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 281).

69. Mis puudutab käesoleval juhul huvipakkuvat probleemistikku, siis tuleb kõigepealt märkida, et iga ettevõtja maksevõime võib loomulikult tema viimase majandusaasta lõppemise ja trahviotsuse tegemise päeva vahel teataval määral kõikuda. Sellised kõikumised võivad tuleneda näiteks käibe ootamatust vähenemisest, kuid need võivad põhineda ka valuuta konverteerimise muutustel, eelkõige juhul, kui ettevõtja saab olenemata tema asukohast suure osa oma käibest välisvaluutas.

70. Selle poolest on kõik ettevõtjad samasuguses olukorras ja liidu seadusandja kohtleb neid ühetaoliselt: seda seetõttu, et vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teisele lõigule *ei* võeta selliseid maksevõime kõikumisi 10% ülemmäära arvutamisel arvesse, vaatamata sellele, kas asjaomased ettevõtjad määravad oma käibe kindlaks eurodes või muus vääringus. Selles mõttes ei saa seega olla tegemist võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega.

71. Lisaks võivad nende ettevõtjate, kes ei tee oma käivet kindlaks mitte eurodes, vaid välisriigi vääringus, *kulutused* trahvi tasumisel vahetuskursi muutumise tõttu nende viimase majandusaasta ja komisjoni trahviotsuse tegemise päeva vahelisel ajal kahtlemata suuremal määral kõikuda kui neil ettevõtjatel, kelle raamatupidamine toimub eurodes. Selle poolest võib seega väljaspool euroala asuvate ettevõtjate olukord erineda nende omast, kelle asukoht on euroalal.

72. Üksnes asjaolust, et väljaspool euroala asuvate ettevõtjate likviidsed vahendid võivad vääringust tingituna rohkem kõikuda kui euroalal asuvate ettevõtjate omad, ei saa siiski järeldada, et esimesena nimetatud ettevõtjatel on õigus oma maksevõime uuele ajakohasele hindamisele komisjoni trahviotsuse tegemise kuupäeval, kusjuures aluseks võetakse sel päeval kehtinud vahetuskurss.

73. Seda seetõttu, et sellised vääringust tingitud vahetuskursi kõikumised on vahetuskursiriski ilming, mis tuleb igal ettevõtjal ise kanda.⁴⁶ Ettevõtja, kes asub tegutsema väljaspool euroala, võtab vääringu ebasoodsa arengu riski sama teadlikult arvesse, nagu ta kasutab vääringu soodsa arengu võimalikke eeliseid. Ei ole aktsepteeritav, et selline ettevõtja veeretab üksnes võimalikud puudused, mis tulenevad väljaspool euroala olevast asukohast, võrdse kohtlemise põhimõttele tuginedes valikuliselt enda pealt üldsuse peale.

74. Olgu üksnes põgusalt märgitud, et juba enne euro kasutuselevõttu ei olnud kõikidel siseturul tegutsevatel ettevõtjatel ühesugused vahetuskursiriskid. On küll õige, et komisjon pidi omal ajal *kõigi* ettevõtjate suhtes enne neile trahvi määramist ette võtma vääringu konverteerimise, seevastu praegu on see nõutav veel ainult ettevõtjate puhul, kelle asukoht on väljaspool euroala. Siiski oli ettevõtjatel ka enne euro kasutuselevõttu vastavalt liikmesriigile, kus oli nende asukoht, tegemist valuutakursside erineva suurusega kõikumistega ja järelikult erineva suurusega vahetuskursiriskidega.

ii) Õiguskindluse põhimõte

75. Teiseks väidavad apellandid, et Üldkohus ei mõistnud õigesti õiguskindluse põhimõtet. Nende arvates peab igal ettevõtjal olema võimalik oma vääringus ette näha rahalist koormust, mis ähvardab teda komisjoni poolt määratava trahvi korral.

46 — Vt selle kohta kohtuotsused *Enso Española vs. komisjon* (C-282/98 P, EU:C:2000:628, punkt 59), *Sarrió vs. komisjon* (C-291/98 P, EU:C:2000:631, punkt 89) ja *Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 604).

76. Õiguskindluse põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mis nõuab eriti seda, et üksikisikutele ebasoodsaid tagajärgi kaasa toov regulatsioon oleks selge ja täpne ning et õigussubjekt saaks selle kohaldamist ette näha.⁴⁷ Õigussubjektidel peab olema võimalik selgelt teada oma õigusi ja kohustusi ning toimida neile vastavalt.⁴⁸

77. Samas tähenduses märkis Euroopa Kohus just nimelt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teist lõiku silmas pidades, et selle sätte kohaselt komisjoni poolt kartelliasjades määrataval trahvil on arvuline ja absoluutne ülemmäär, mistõttu on konkreetsele ettevõtjale määrata võidava trahvi maksimumsumma ette kindlaks tehtav.⁴⁹

78. Etteaimatavuse kontseptsioon kätkeb endas loogiliselt vaadatuna prognoosi elementi. Prognoose on usaldusväärsem teha lähiminevikust pärinevate juba kindlate andmete põhjal kui veel teadmata tulevaste andmete alusel.

79. Kahtlemata saab ettevõtja seetõttu tema puhul kartellikokkuleppe tõttu määratava trahvi 10% ülemmäära vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teisele lõigule paremini ette näha, kui selle ülemmäära arvutamisel tuginetakse keskmisele vahetuskursile tema viimasel lõppenud majandusaastal, mitte trahviotsuse tegemise kuupäeval kehtivale vahetuskursile, mis ei ole veel üldse teada.

80. Vastavalt sellele rõhutas Üldkohus täiesti õigesti,⁵⁰ et EKP keskmise vahetuskursi kohaldamine ettevõtja viimasele lõppenud majandusaastale enne trahviotsuse tegemist aitab tagada õiguskindlust tunduvalt paremini kui tuginemine tulevikus saabuval kuupäeval, trahviotsuse tegemise päeval kehtivale vahetuskursile.

81. Seda seetõttu, et nimetatud keskmine kurss on alates asjaomase majandusaasta lõpust kindel ega muutu enam, seevastu konkreetset päeval kehtiv kurss sõltub tulevikus saabuvatest juhuslikest asjadest, nimelt kuupäevast, millal komisjon võtab vastu otsuse, ja majanduslikust olukorrast sel ajal. Keskmist kurssi aluseks võttes saab seega iga ettevõtja, keda komisjon süüdistab kartellikokkuleppes osalemises, juba enne menetluses tehtavat lõplikku otsust täpselt välja arvutada, milline on võimaliku tasumisele kuuluva trahvi maksimaalne summa eurodes.

82. Apellandid esitavad vastuväite, et ettevõtjad, kes ei määra oma käivet kindlaks eurodes, ei saa kartellikokkuleppe tõttu tasumisele kuuluva trahviga seotud finantskulu ette näha sama hästi kui ettevõtjad, kelle raamatupidamine toimub eurodes.

83. See ebakindlus tuleneb siiski vahetuskursiriskist, mida väljaspool euroala asuvad ettevõtjad, nagu juba mainitud,⁵¹ peavad alati kandma. Veelgi enam: ettenägelik ettevõtja peab ähvardavate kohustuste korral võtma ettevaatusabinõud alati selles vääringus, milles need kohustused tuleb tulevikus täita. Selles mõttes ei ole olulist erinevust kartelliasjas määrataval trahvi, mille komisjon võib olla määranud, ja tsiviilõigusliku vastutuse riskide vahel, mis võivad siseriiklikes kohtutes toimuvates kohtumenetlustes asjaomasele ettevõtjale osaks saada.

47 — Kohtuotsused *Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals vs. komisjon* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 100) ja *Ålands Vindkraft* (C-573/12, EU:C:2014:2037, punkt 127); vt ka kohtuotsused *Van Es Douane Agenten* (C-143/93, EU:C:1996:45, punkt 27) ja *Association nationale d'assistance aux frontières pour les étrangers* (C-606/10, EU:C:2012:348, punkt 76).

48 — Kohtuotsused *ArcelorMittal Luxembourg vs. komisjon ja komisjon vs. ArcelorMittal Luxembourg jt* (C-201/09 P ja C-216/09 P, EU:C:2011:190, punkt 68), *ThyssenKrupp Nirosta vs. komisjon* (C-352/09 P, EU:C:2011:191, punkt 81) ja *Ålands Vindkraft* (C-573/12, EU:C:2014:2037, punkt 128).

49 — Kohtuotsused *Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon* (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 55), *LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon* (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 51) ja *InnoLux vs. komisjon* (C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 48).

50 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 420.

51 — Vt eespool käesoleva ettepaneku punkt 73.

84. Kui komisjon karistab ettevõtjat määruse nr 1/2003 alusel algatatud menetluses eeldatava kartelliosalisena, siis on ettevõtja enda huvides luua juba selle menetluse ajal oma viimase lõppenud majandusaasta käibe alusel reserv eurodes võib-olla tasumisele kuuluva trahvi jaoks või tagada vähemalt kokkuleppel finantsasutustega, et tal on trahviotsuse tegemise kuupäeval vajalik likviidsus eurodes kuni 10% ülemmäärani vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teisele lõigule.

85. Kui asjaomane ettevõtja jätab sedalaadi meetmed võtmata, laskub ta lõppkokkuvõttes spekulatsioonidesse vahetuskursi arengu kohta ja arvestab teadlikult ohuga, et hiljem suudab ta hankida valuutat võimaliku trahvi tasumiseks ebasoodsamatel tingimustel kui oma viimase majandusaasta lõpul enne trahviotsuse tegemist.

86. Nagu Euroopa Kohus on juba muus kontekstis sedastanud, on valuutakursside kõikumiste korral tegemist juhusliku faktoriga, mis võib avaldada nii positiivset kui ka negatiivset mõju.⁵² Valuutakursside selliste kõikumiste olemasolu kui selline ei saa viia seaduslikult määratud trahvi ebaproportsionaalsuseni.⁵³

3. Vahekokkuvõtte

87. Kokkuvõttes ei ole määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teise lõigu eesmärgiga ega võrdse kohtlemise ja õiguskindluse üldpõhimõtetega vastuolus, kui 10% ülemmäära kindlaksmääramisel trahvide määramise jaoks kartelliasjades võetakse aluseks keskmine vahetuskurss asjaomase ettevõtja viimasel lõppenud majandusaastal enne trahviotsuse tegemist. Üldkohtu selline otsus⁵⁴ ei riku õigusnorme. Seega on apellatsioonkaebuse teine väide põhjendamatu.

C. Mitmesugused õiguse üldpõhimõtted ja õigusriigi põhimõttest tulenevad kaalutlused (apellatsioonkaebuse kolmas väide)

88. Apellatsioonkaebuse kolmanda väite esemeks on mitu õiguse üldpõhimõtet ja õigusriigi põhimõttest tulenevad kaalutlused, mille rikkumist apellandid Üldkohtule ette heidavad. Ühelt poolt kritiseerivad nad vaidlustatud kohtuotsuse punkte 396-402 ja teiselt poolt punkte 434, 438 ja 440-444. Seejuures puudutab apellatsioonkaebuse kolmanda väite esimene osa ainult õiguslikke nõudeid, mis tulenevad võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtetest (vt selle kohta allpool 1. jaotis), teine osa käsitleb seevastu Üldkohtu piiramatut pädevust (vaata allpool 2. jaotis).

89. Apellatsioonkaebuse selle väite mõlema osa kohta esitatud argumentide puhul mängib olulist rolli ettevõtjate nõustamisühingu uuring, mille Pilkington esimeses kohtuastmes esitas. Sellest uuringust saab apellantide arvates järeldada, et komisjoni määratud trahv põhjustas Pilkingtoni finantsseisundi tunduva halvenemise.

52 — Kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 604).

53 — Kohtuotsused Enso Española vs. komisjon (C-282/98 P, EU:C:2000:628, punkt 59), Sarrió vs. komisjon (C-291/98 P, EU:C:2000:631, punkt 89) ja Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 604).

54 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 412 koostoimes punktidega 415 ja 416.

90. Märgin kohe alguses, et Üldkohus toimis seda uuringut arvesse võttes täiesti asjakohaselt ja seda ei saa õiguslikus mõttes kritiseerida. Üldkohus toimis õigesti, kui ta võttis nimetatud uuringut arvesse ainult täieliku pädevuse raames, milles tal on õigus võtta arvesse ka faktilisi asjaolusid ja tõendeid, mis ilmneseid alles pärast vaidlustatud otsuse tegemist.⁵⁵ Seevastu jättis Üldkohus selle uuringu, samuti täiesti õigesti, arvesse võtmata vaidlustatud otsuse seaduslikkuse kontrollimise raames, sest seejuures tohib arvesse võtta ainult elemente, mis olid ka komisjonil juba selle otsuse tegemise kuupäeval olemas.⁵⁶

1. Võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtted (apellatsioonkaebuse kolmanda väite esimene osa)

91. Esiteks heidavad apellandid ette, et Üldkohus ei mõistnud võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse üldpõhimõtete õiguslikke nõudeid. Nad kritiseerivad „ilmset erinevust“ koormuse puhul, mida komisjoni määratud trahvid konkreetsetele kartelliosalistele tähendavad. Pilkingtoni arvates on teda karistatud palju karmimalt kui tema kaasosalisi, sest talle määratud trahv moodustab palju suurema osa tema kogukäibest kui teiste kartelliosaliste puhul, kellel on mitmekesisemad tooted.

92. Seoses sellega meenutas Üldkohus õigesti,⁵⁷ et asjaomastele ettevõtjatele lõpuks määratavates trahvisummades ei pea tingimata väljenduma kõik erinevused nii nende kogu- kui ka asjaomase käibe osas.⁵⁸ Seda seetõttu, et vaatamata määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teises lõigus sätestatud 10% ülemmäärale ei ole trahvi arvutamine kartelliasjades mehaaniline protsess, mille puhul peab karistus tingimata olema kindlas suhtes kõigi asjaomaste ettevõtjate kogukäibega.

93. On tõsi, et komisjon ei ole trahvide määramisel kartelliasjades määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 esimese lõigu punkti a alusel oma kaalutusõiguse kasutamisel täielikult vaba, vaid allub kohtu kontrollile selles osas, kas ta on arvestanud liidu õiguse üldpõhimõtteid ja liidu tasandil tagatud põhiõigusi,⁵⁹ eeskätt võrdset kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtteid.⁶⁰

94. Ei ühe ega teise põhimõtte õiguslikke nõudeid ei ole Üldkohus käesolevas asjas siiski valesti mõistnud.

a) Võrdsest kohtlemisest tulenevad õiguslikud nõuded

95. Mis puudutab kõigepealt võrdse kohtlemise põhimõtet, siis ütleb see, nagu juba märgitud,⁶¹ et sarnaseid olukordi ei või käsitleda erinevalt ja erinevaid olukordi ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud.

55 — Kohtuotsus *Galp Energía España jt vs. komisjon* (C-603/13 P, EU:C:2016:38, punkt 72).

56 — Kohtuotsused *Prantsusmaa vs. komisjon* (15/76 ja 16/76, EU:C:1979:29, punkt 7), *Crispoltoni jt* (C-133/93, C-300/93 ja C-362/93, EU:C:1994:364, punkt 43), *IECC vs. komisjon* (C-449/98 P, EU:C:2001:275, punkt 87) ja *Schindler Holding jt vs. komisjon* (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 31).

57 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 397.

58 — Kohtuotsus *Dansk Rørindustri jt vs. komisjon* (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 312).

59 — Põhiõiguste harta artikli 51 lõike 1 esimene lause; vt lisaks deklaratiivne viide määruse nr 1/2003 põhjenduses 37, mille kohaselt tuleb määrust tõlgendada ja kohaldada kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tunnustatud põhiõiguste ja põhimõtetega.

60 — Vt selle kohta kohtuotsused *Dansk Rørindustri jt vs. komisjon* (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punktid 304 ja 319), *Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco vs. komisjon* (C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 58) ning *Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon* (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 62).

61 — Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punktid 66 ja 67.

96. Üldjuhul on kartellikokkulepete eest karistamisel võrdse kohtlemise põhimõtet järgitud siis, kui kõiki kartelliosalisi koheldakse nendele määratud trahvide arvutamisel samade kriteeriumide järgi,⁶² nii et ühe ja sama keelatud kokkuleppe juhtumit ei hinnata *kvalitatiivselt* kahe erineva mõõdupuu alusel.⁶³ Seejuures ei kujuta endast võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist ainuüksi see, kui ühele ettevõtjale lõpuks määratud trahv moodustab ligikaudu 10% tema kogukäibest, ulatub seega seadusega kindlaks määratud ülemmäära lähedale (määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 esimene lõik) või isegi saavutab selle, samal ajal kui see osakaal on teiste kartelliosaliste puhul madalam.⁶⁴

97. Apellandid soovivad käesolevas asjas siiski saavutada Pilkingtoni erikohtlemist nii, et talle määratud trahvi vähendatakse väiksema protsendimäärani tema kogukäibest. Vastavalt sellele heidavad nad Üldkohtule ette sellisest erikohtlemisest keeldumist.

98. Kõrvalekaldumine trahvide klassikalisest arvutusmeetodist võib olla põhjendatud juhul, kui komisjoni poolt 2006. aasta suuniste alusel kasutatud arvutusmeetod ei võimalda üksikutele kartelliosalistele määratud trahvide osas piisavat vahetegemist vastavalt nende individuaalsele kartellikokkuleppes osalemise kestusele ja raskusastmele ning võimalikele kergendavatele või raskendavatele asjaoludele.⁶⁵ Selle kohta puuduvad käesolevas asjas pidepunktid ja ka apellandid ei ole selle kohta midagi märkinud.

99. See, kas Pilkingtoni olukord erineb eriasjaolude tõttu tunduvalt teiste kartelliosaliste olukorrast ja nõuab seetõttu trahvi arvutamisel erikohtlemist, on lõpuks faktide ja tõendite hindamise küsimus. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt⁶⁶ on see üksnes Üldkohtu ülesanne ega allu apellatsioonimenetluse käigus Euroopa Kohtu uuele kontrollile, välja arvatud juhul, kui fakte või tõendeid on moonutatud, mida käesolevas asjas siiski ette ei heideta.

100. Ainult täielikkuse huvides osutan ma lisaks sellele, et Pilkingtoni tugev spetsialiseerumine autoklaasidele ja tema toodete väiksem mitmekesisus võrreldes teiste kartellis osalejatega ei näi mulle eraldi vaadatuna piisav, et kasutada Pilkingtonile määratud trahvi arvutamisel eri mõõdupuud. Pigem viitab komisjon õigesti sellele, et ettevõtja nagu Pilkington, kes saab väga suure osa kogukäibest kartellikokkuleppe esemeks olevate toodetega, saab vastavalt sellele ka suurema osa võimalikust kasumist, mille kartelliosalised kokkumängus osalemise tõttu saavad. Seda arvesse võttes ei ole mingil juhul ebaõiglane, kui komisjoni määratud trahv moodustab selle ettevõtja kogukäibest suurema protsendimäära kui teiste kartellis osalejate puhul.

101. Seda järeldust ei sea kahtluse alla ka asjaolu, et varem on komisjon üksikutel juhtudel trahvi vähendanud, et see oleks kooskõlas konkreetsete kartelliosaliste ärimudeli eripäradega. Seda seetõttu, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale ei ole komisjoni varasem otsustuspraktika konkurentsioiguse valdkonna trahvidele kohaldatav õiguslik raamistik.⁶⁷

62 — Vt selle kohta kohtuotsus *Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco vs. komisjon* (C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 58), mille kohaselt ei saa erinevate arvutusmeetodite kasutamine trahvisummade kindlaksmääramisel põhjustada EÜ artikli 81 lõikega 1 vastuolus olevas kokkuleppes või kooskõlastatud tegevuses osalenud ettevõtjate vahelist diskrimineerimist.

63 — Vt selle kohta minu ettepanek, liidetud kohtuasjad *Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco vs. komisjon* (C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:11, ettepaneku punkt 57).

64 — Kohtuotsus *Putters International vs. komisjon* (T-211/08, EU:T:2011:289, punkt 74).

65 — Vt selle kohta kohtuotsus *Putters International vs. komisjon* (T-211/08, EU:T:2011:289, punkt 75); vt lisaks Euroopa Parlamendi 10. märtsi 2015. aasta resolutsioon komisjoni poolt 6. mail 2014 esitatud Euroopa Liidu 2013. aasta konkurentsipoliitika aastaaruande kohta (parlamendi resolutsioon P8_TA(2015)0051, punkt 29).

66 — Vt nt kohtuotsused *Dansk Rørindustri jt vs. komisjon* (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P, C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 177), *Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon* (C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 58) ja *Toshiba Corporation vs. komisjon* (C-373/14 P, EU:C:2016:26, punktid 40 ja 41).

67 — Kohtuotsused *JCB Service vs. komisjon* (C-167/04 P, EU:C:2006:594), *Telefónica ja Telefónica de España vs. komisjon* (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 189) ning *LG Display ja LG Display Taiwan vs. komisjon* (C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 67).

102. Mis puudutab konkreetset kohtuasja Almamaet, millele apellandid viitavad, siis iseloomustasid selle ettevõtja olukorda eripärad, mis ei kehti – igal juhul liidu kohtute käsutuses oleva teabe kohaselt – samal määral Pilkingtoni kohta.⁶⁸

103. Seega tuleb väide võrdse kohtlemise põhimõttest tulenevate õiguslike nõuete rikkumise kohta põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

b) Proportsionaalsuse põhimõttest tulenevad õiguslikud nõuded

104. Mis puudutab seejärel proportsionaalsuse põhimõtet, millel on vastavalt harta artikli 49 lõikele 3 põhiõiguse staatus,⁶⁹ siis tuleb ka seda põhimõtet, nagu üldiselt tunnustatud, kartellikokkulepetes osalemise eest trahvide määramisel arvesse võtta.⁷⁰

105. Apellandid heidavad siinjuures Üldkohtule lõppkokkuvõttes ette, et see jättis seoses komisjoni määratud trahvi ja Pilkingtoni kogukäibe vahelise suhtega tähelepanuta proportsionaalsuse õiguslikud nõuded.

106. Põhimõtteliselt tagab juba nimetatud⁷¹ seaduslik 10% ülemmäär vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teisele lõigule selle, et trahvid, mille komisjon kartelliosalistele määrab, on mõistlikus suhtes nende maksevõimega ja et ei määrata ülemäära suuri ja ebaproportsionaalseid trahve.⁷² Kui sellest ülemmäärast kinni peetakse, siis saab eeldada, et trahv *ei* koorma ebaproportsionaalselt asjaomase ettevõtja maksevõimet.

107. Üksnes asjaolust, et trahv koormab ettevõtjat rahaliselt – võimalik, et koguni suurel määral – ja põhjustab tema finantsseisundi ajutise nõrgenemise, ei saa mingil juhul järeldada, et trahv on ebaproportsionaalselt suur. Vastupidi, karistus, mis määratakse ettevõtjale trahvi vormis, *peab* olema tuntav, et sellel oleks spetsiifiline ja üldine ennetav toime (vt selle kohta ka 2006. aasta suuniste punkt 4). See eesmärk jääb saavutamata, kui ettevõtja saaks talle määratud trahvi ilma probleemideta käiberahast tasuda.

108. Kui asjaomase ettevõtja finantsseisundi võimaliku nõrgendamise kartellikokkulepetes osalemise eest määratud trahvi tõttu tahetakse põhjendada vajadust karistust vähendada, siis oleks sellel muu hulgas absurdne tagajärg, et asjaomast ettevõtjat premeeritakse konkurentsieeskirjade tõsise rikkumise eest õigustamatu rahalise soodustuse andmisega.⁷³ Kui ettevõtjal peaksid tekkima ootamatult makseraskused, siis on liidu eelarvet käsitlevates õigusnormides, nagu juba mainitud,⁷⁴ nähtud ette sobivad lahendused.

109. Seda arvestades on proportsionaalsuse põhimõtet puudutavate õiguslike nõuete rikkumise väide samuti põhjendamatu nagu juba võrdse kohtlemise põhimõtet puudutav väide.

68 — Nagu Üldkohus kohtuotsuses Novácke chemické závody vs. komisjon (T-352/09, EU:T:2012:673, punkt 139) rõhutab, iseloomustas ettevõtja Almameti olukorda eeskätt asjaolu, et ta „kauples kõrge kvaliteediliste materjalidega, millelt saadav kasumimarginaal on madal.“

69 — Vt selle kohta minu ettepanek, kohtuasi Schindler Holding jt vs. komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:248, ettepaneku punkt 222).

70 — Kohtuotsused Dansk Rørindustri jt vs. komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 319) ja Aalborg Portland jt vs. komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 365).

71 — Vt selle kohta eespool minu märkused apellatsioonkaebuse teise väite kohta, eelkõige käesoleva ettepaneku punkt 48.

72 — Kohtuotsused Musique diffusion française jt vs. komisjon (100/80-103/80, EU:C:1983:158, punktid 119 ja 121), Dansk Rørindustri jt vs. komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punktid 280 ja 281), Britannia Alloys & Chemicals vs. komisjon (C-76/06 P, EU:C:2007:326, punkt 24) ja YKK jt vs. komisjon (C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 63).

73 — Vt selle kohta kohtuotsused Dansk Rørindustri jt vs. komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 327), SGL Carbon vs. komisjon (C-308/04 P, EU:C:2006:433, punkt 105) ja KME Germany jt vs. komisjon (C-389/10 P, EU:C:2011:816, punkt 103); vt selle kohta juba kohtuotsus IAZ International Belgium jt vs. komisjon (96/82-102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ja 110/82, EU:C:1983:310, punktid 54 ja 55).

74 — Vt eespool käesoleva ettepaneku punkt 61.

2. Täieliku pädevuse teostamine Üldkohtu poolt (apellatsioonkaebuse kolmanda väite teine osa)

110. Lõpuks kritiseerivad apellandid kolmanda väite raames seda, et Üldkohus ei kasutanud vajaliku intensiivsusega oma täielikku pädevust vastavalt ELTL artiklile 261 koostoimes määruse nr 1/2003 artikliga 31.

111. Siinjuures annavad rahulolematuseks alust eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 442 ja 443, kus Üldkohus märgib, et komisjoni määratud trahvi vähendatakse seoses selle negatiivse finantsmõjuga asjaomasele ettevõtjale üksnes „erandlikel asjaoludel“, kui „seda põhjendab ülekaalukas huvi“.⁷⁵ Apellantide arvates on Üldkohus selle sedastusega õigusvastaselt piirdunud oma täieliku pädevuse liiga „pealiskaudse kasutamisega“.⁷⁶

112. Üldkohtule antud täieliku pädevuse teostamist kontrollib Euroopa Kohus ainult õigusnormide ilmselge rikkumise osas.⁷⁷ Sellist rikkumist tuleb eeldada esiteks siis, kui Üldkohus on oma pädevuse ulatust vastavalt ELTL artiklile 261 ületanud,⁷⁸ teiseks siis, kui Üldkohus ei ole põhjalikult käsitletud kõiki olulisi tegureid,⁷⁹ ja kolmandaks siis, kui Üldkohus on lähtunud väärade õiguslikest kriteeriumidest,⁸⁰ seda eelkõige osas, mis puudutab võrdse kohtlemise⁸¹ ja proportsionaalsuse põhimõtet.⁸²

113. Apellantide esitatud väide liiga pealiskaudse lähenemise kohta seoses täieliku pädevusega (pr k *pleine juridiction*) kuulub esimesena nimetatud kategooriasse: lõppkokkuvõttes heidetakse Üldkohtule ette, et see ei mõistnud oma pädevuse ulatust vastavalt ELTL artiklile 261.⁸³

114. See pädevus ulatub tõepoolest väga kaugele: Üldkohtul on vastavalt ELTL artiklile 261 lisaks pelgale kartellikokkulepetes osalemise eest komisjoni määratud trahvi seaduslikkuse kontrollile õigus enda hinnanguga asendada hinnang, mille kõnealuse karistuse suuruse kindlaksmääramisel on andnud komisjon.⁸⁴ Üldkohus võib seega trahvi pelgalt otstarbekuse kaalutlustel tühistada, seda vähendada või suurendada, ilma et ta peaks vaidlustatud otsuse enne seda tühistama.⁸⁵ Täieliku pädevuse teostamine ei eelda tingimata õigusnormi rikkumise tuvastamist.

75 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 442.

76 — Kohtumenetluse keeles : „a ‘light touch’ review“.

77 — Kohtuotsus Aalborg Portland jt vs. komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 365).

78 — Vt selle kohta minu ettepanekud, kohtuasjad Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied vs. komisjon (C-105/04 P, EU:C:2005:751, ettepaneku punkt 137) ja Schindler Holding jt vs. komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:248, ettepaneku punkt 190); vt selle kohta kohtuotsused Schindler Holding jt vs. komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punktid 155 ja 156) ja Kone jt vs. komisjon (C-510/11 P, EU:C:2013:696, punktid 40 ja 42).

79 — Kohtuotsused Baustahlgewebe vs. komisjon (C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 128), Dansk Rørindustri jt vs. komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punktid 244 ja 303) ja Papierfabrik August Koehler jt vs. komisjon (C-322/07 P, C-327/07 P ja C-338/07 P, EU:C:2009:500, punkt 125).

80 — Kohtuotsused Baustahlgewebe vs. komisjon (C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 128), Dansk Rørindustri jt vs. komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punktid 244 ja 303) ja Papierfabrik August Koehler jt vs. komisjon (C-322/07 P, C-327/07 P ja C-338/07 P, EU:C:2009:500, punkt 125).

81 — Kohtuotsused Weig vs. komisjon (C-280/98 P, EU:C:2000:627, punktid 63 ja 68), Sarrió vs. komisjon (C-291/98 P, EU:C:2000:631, punktid 97 ja 99) ning Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco vs. komisjon (C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 58).

82 — Kohtuotsused E.ON Energie vs. komisjon (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punkt 126) ja Schindler Holding jt vs. komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 165).

83 — Õiguslike nõudeid, mis tulenevad võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtetest, käsitlesin ma juba eespool apellatsioonkaebuse kolmanda väite esimese osa puhul (vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 91-109).

84 — Kohtuotsused Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 692), KME Germany jt vs. komisjon (C-389/10 P, EU:C:2011:816, punkt 130), AC-Treuhand vs. komisjon (C-194/14 P, EU:C:2015:717, punkt 74) ja Galp Energía España jt vs. komisjon (C-603/13 P, EU:C:2016:38, punkt 75).

85 — Kohtuotsused Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 692) ning Prym ja Prym Consumer vs. komisjon (C-534/07 P, EU:C:2009:505, punkt 86).

115. Sellest võimalusest, mis tuleneb ELTL artiklist 261, oli Üldkohus käesolevas asjas täielikult teadlik.⁸⁶ Üldkohus ei lähtunud mingil juhul sellest, et ta *võib* üldse ainult erandlikel asjaoludel vähendada komisjoni määratud trahvi. Pigem eeldas ta, et selline vähendamine on just nimelt seetõttu, et väidetavalt nõrgendab see asjaomase ettevõtja finantsseisundit, *sobiv* ainult erandlikel asjaoludel.

116. Teisisõnu arutas Üldkohus käesolevas asjas igal juhul Pilkingtoni väidet seoses tema finantsseisundi halvenemisega, kaasa arvatud ettevõtjate nõustamisühingu uuringut, mille Pilkington esitas. Seejuures ei teinud ta mitte – valesti mõistetud – õiguslikel kaalutlustel, vaid üksnes *otstarbekuse kaalutlustel* otsust trahvi vähendamise vastu. Eriti selgeks saab see siis, kui võtta arvesse konteksti, milles Üldkohus esitab märkused „eriliste asjaolude“ kohta: Üldkohus muretsseb selle pärast, et liidu konkurentsipoliitika tõhusus võib kannatada, kui kartelliasjades määratud trahvid ei oleks asjassepuutuvate ettevõtjate jaoks teataval määral karmid.⁸⁷

117. Sedalaadi kaalutlust ei saa, nagu juba eespool viidatud,⁸⁸ õiguslikust aspektist kritiseerida. See järgib muuseas täielikult liidu konkurentsipoliitikat, mille komisjon määratles 2006. aasta suunistes.⁸⁹ Sellised juhised ei pruugi küll kohtuvõimule siduvad olla, kuid liidu kohtutele võivad need siiski inspiratsiooni anda, kui need teostavad oma täielikku pädevust.⁹⁰

118. Kokkuvõttes teostas Üldkohus seega oma täielikku pädevust korrektelt. Kaugemale ulatuvat hinnangut trahvi proportsionaalsuse kohta ei ole Euroopa Kohtul apellatsioonikohtuna põhimõtteliselt õigust anda. Euroopa Kohtul on lubatud sekkuda ainult erandjuhul, kui „karistuse määr ei ole mitte ainult sobimatu, vaid ka niivõrd suur, et see on ebaproportsionaalne.“⁹¹ Sedalaadi äärmusliku ja ilmselge ebaproportsionaalsuse kohta rikkumise ja karistuse vahel, mis vajaks parandamist Euroopa Kohtu kui apellatsioonikohtu poolt, ei ole käesolevas asjas siiski mingeid pidepunkte.

119. Järelikult puudub ka selle kolmanda väite viimasel osal väljavaade edule. Seega on kogu kolmas väide põhjendamatu.

D. Kokkuvõte

120. Kuna ühegi apellantide esitatud väitega ei saa nõustuda, tuleb apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata jätta.

VI. Kohtukulud

121. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõige 2 sätestab, et kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu, otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotamise.

86 — Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 431, 432 ja 434.

87 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 441.

88 — Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 106-108.

89 — Vt eelkõige 2006. aasta suuniste punkt 35: „Teatavas sotsiaalses ja majanduslikus kontekstis võib komisjon erandkorras võtta taotluse esitamisel arvesse ettevõtja maksevõimetust. Komisjon ei vähenda siiski trahvi mingil juhul pelgalt ebasoodsa või kahjumliku finantsolukorra tõttu. Vähendamine saab toimuda üksnes kindlate tõendite alusel, mille kohaselt seaks käesolevates suunistes sätestatud tingimustel trahvi määramine pöördumatult ohtu asjaomase ettevõtja majandusliku elujõulisuse ning tema varad kaotaks igasuguse väärtuse.“

90 — Kohtuotsused komisjon vs. Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, punkt 80) ja Galp Energía España jt vs. komisjon (C-603/13 P, EU:C:2016:38, punkt 90).

91 — Kohtuotsused E.ON Energie vs. komisjon (C-89/11-P, EU:C:2012:738, punktid 125 ja 126), Schindler Holding jt vs. komisjon (C-501/11-P, EU:C:2013:522, punktid 164 ja 165) ning Telefónica ja Telefónica de España vs. komisjon (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 205).

122. Kodukorra artikli 138 lõigete 1 ja 2 alusel koostoimes artikli 184 lõikega 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud; kui kaotanud poolel on mitu isikut, otsustab Euroopa Kohus kohtukulud jagada. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja apellandid on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista apellantidelt. Kohtukulud tuleb välja mõista solidaarselt, kuna apellandid esitasid apellatsioonkaebuse ühiselt.

VII. Ettepanek

123. Tuginedes eelnevale, teen Euroopa Kohtule ettepaneku langetada järgmine otsus:

1. Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.
2. Mõista kohtukulud solidaarselt välja apellantidelt.